

**TIL VA ADABIYOT
TA'LIMI**

“Filologiya va pedagogika”
ilmiy-metodik jurnali
Oliy attestatsiya komissiyasi
Rayosatining 2024-yil 30-noyabrdagi
364/5-qarori bilan
10.00.00 – Filologiya va
13.00.00 – Pedagogika fanlari
bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari
(PhD, DSc) asosiy ilmiy natijalarini
chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy
nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

**2025-yil
14 (18)-son**

e-ISSN 3060-4885

FILOLOGIYA VA PEDAGOGIKA

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK ELEKTRON JURNALI

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ
ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
МИНИСТЕРСТВА ДОШКОЛЬНОГО И
ШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

ФИЛОЛОГИЯ И ПЕДАГОГИКА

PHILOLOGY AND PEDAGOGY

SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL
ELECTRONIC JOURNAL OF THE
MINISTRY OF PRESCHOOL AND
SCHOOL EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Ushbu sonnda

Shavkat rahmon
she'riyatida oksimoron
qo'llanilishi

27
bet

Sharq va G'arb
orasidagi ustoz-shogird
an'anasi

71
bet

Navoiy manob-
holotlarida
zullisonaynlik va
ko'ptillilik masalalari

76
bet

Развитие
аналитического
мышления студентов на
практических занятиях
по предмету «Общее
языкознание»

117
bet

Mahliyo Pardayeva. O'zbek va ingliz tillarida so'z birikmalarining qiyosiy tipologiyasi: strukturaviy, kognitiv va konstruksion yondashuvlar asosida tahlil.....	94
Maxfuza Artikova. Ispan elektron gazeta sarlavhalarining lingvopragmatik xususiyatlari	95
Shamsiya Atoyeva. "Majolis un-nafois"ning Latifiy tazkirasiga ta'siri	97
J.O.Kaniyazova. Aytmatovshunoslik Qoraqalpog'istonda.....	99
Jaxongir Kenjabayev. Korpus lingvistikasi asosida sport terminlarining dinamik rivojlanish modeli.....	100
Azizbek Vosiljonov. Kompyuter lingvistikasida korpusshunoslik masalalari.....	102
Sevara Parmonova. Alisher Navoiy va Fariduddin Attor tazkiralarda Junayd Bag'dodiy zikri	103
Qurdosh Qahramonov. "Padarkush" dramasi g'oyaviy-badiiy motivlari.....	105

13.00.00 – PEDAGOGIKA

Muxlisa Usmonaliyeva. Xitoy tilida tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish strategiyalari	107
Laziz Gaffarov. Kasbiy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini boshqarish jarayonini takomillashtirish strategiyalari va istiqbollari	108
Shaxnoza Berdiyorova. Zamonaviy o'quv muhitida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish ommillari va ularning ta'limga ta'siri.....	110
Abdusalim Kenjaboyev. Kambag'allikni kamaytirishda sifatli ta'limning roli va davlat siyosati.....	111
Saodat Yuldosheva. Mumtoz asarlarni o'rganish va o'qitish masalalari	113
Xadicha Muxitdinova. O'quv topshiriqlari uzviyligini ta'minlash – o'quvchilarni mustaqil mushohada yuritishga o'rgatishning muhim omili	115
Lo'la Mullabaeva. Развитие аналитического мышления студентов на практических занятиях по предмету «Общее языкознание» ..	117
Nargiza Nasyrova. Игровые технологии как интерактивный метод обучения.....	120
Венера Примова. Теоретические основы и практическая реализация корпусного подхода в преподавании русского языка	121
Дилрабо Рахимова. Использование цифровых инструментов при обучении русскому языку.....	123
Hikmatilla Abdinabiyeu. Ta'lim sohasidagi islohotlar taraqqiyot garovidir	124
Ma'ruf Irgashev. O'quvchiga yo'naltirilgan yondashuv asosida til ko'nikmalarini rivojlantirish: nazariy asoslar.....	126
Shaxnoza Xamroqulova. Matematika darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining aqliy tarbiyasini pragmatik topshiriqlar orqali rivojlantirish	128
Nilufar Dumarova. Xalq ta'limi xodimlarining malakasini oshirish: modulli ta'limda differensial yondashuvning qo'llanilishi.....	129
Zafarbek Xaqiqatbekov. Universitetlarda stressni kamaytirishga qaratilgan innovatsion pedagogik texnologiyalar: nazariy asoslar, amaliy mexanizmlar va samaradorlik tahlili.....	132
Shoxista Rustamova. Talabalar tadqiqot kompetensiyalarini rivojlantirishda xalqaro grant va stipendiya tizimlarining roli	133
Gulruxsor Sharipova. O'quvchilar nutqini o'stirishda yozma ishlardan foydalanishning nazariy va metodik asoslari	135
Sadoqat Normurodova. Innovatsion yondashuvlar: elektron interfaol vositalar orqali "Alifbo"ni o'rgatish	137
Nigora Rahmatova. Innovatsion metodik yondashuvlar asosida tibbiyot yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarga chet tilini o'qitishni takomillashtirish.....	139
Gulhumor Usmonova. Qiyosiy tahlil: intensiv va ekstensiv o'qish metodlarining samaradorligi	140
Gulmira Mamatkarimova. Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning boshlang'ich ta'limdagi integratsiyasi.....	142
Dilafuz Kenjabayeva. Media ta'lim tizimida talaba yoshlarning muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik asoslari.....	143
Nilufar Shakarova. Odina Saidaxmedova. Yozma nutqiy faoliyat va uni takomillashtirish yo'llari.....	145
Mohigul Abrarova. Kamaliddin Astankulov. Tarbiya darslarida multimedia va axborot texnologiyalarining integratsiyasi.....	147
Sarvar Baxodirov. Futbolchilarning jismoniy tayyorgarliklari orqali texnik maxoratini yaxshilash.....	148
Mahbuba Ikramova. Boshlang'ich sinflarda elektron ta'lim resurslaridan foydalanish: imkoniyatlar va muammolar	151
Dilnavoz Toxirova. Vocabulary Activities for Teaching Adjectives of People's Character.....	153
Maftuna Ibraximova. Effectiveness of Blended learning models in uzbek higher education.....	154
Nigora Khaydarova. Empirical Study of Pedagogical Conditions for Developing Students' Reflexive Competence in the Educational Process of Medical University Students	156
Nigora Irbutayeva. Rayxona Muxammadiyeva. Ruxshona Umirzakova. Talabalarining ijtimoiy faol shaxs sifatida rivojlanishida o'zini o'zi boshqarish tizimi va ta'lim texnologiyalarining roli.....	159
Shoxista Rustamova. Pedagogik ta'lim transformatsiyasi sharoitida talabalarining tadqiqiy kompetensiyalarini barqaror rivojlantirish modeli.....	161
Mahbuba Ikramova. Boshlang'ich sinflarda elektron ta'lim resurslaridan foydalanish: imkoniyatlar va muammolar.....	162
Shahnoza Ikramova. Kamaliddin Astankulov. O'quvchilarda ijtimoiy, emotsional va intellektual rivojlanishni rag'batlantirish	164
Chutkul Boltayev. Ingliz tilini o'qitishda Blended learning: an'anaviy va onlayn ta'limning integratsiyasi.....	165
Baxtiyorjon Baratov. Talabalarining ma'naviy madaniyatini shakllantirishda xalq og'zaki ijodining o'рни	167
Xusniya Axmedova. Evfemizmlarning nutqdagi leksik-semantik xususiyatlari.....	168
Sitorabonu Murodova. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kimyo fanidagi "Spirtlar" mavzusini CLIL metodi asosida o'qitish	169
Nozima Akbarova. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kasbga yo'naltirishda klaster yondashuvning pedagogik imkoniyatlari	171
Gulhaya Bobomurodova. Tibbiy ingliz tilini o'rganishda o'yin texnologiyalarining o'рни	175

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G'ulomov X., Niyozov A. Raqamli ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
2. Qosimov B., Abduqodirova Z. Boshlang'ich sinfda savod o'rgatish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
3. Inomov A. Multimediya ta'lim tizimlarining psixologik asoslari. – Toshkent: Fan, 2022.
4. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
5. Piaget J. Cognitive Development in Children: Development and Learning // Journal of Research in Science Teaching, 1964.
6. Papert S. The Children's Machine: Rethinking School in the Age of the Computer. – New York: Basic Books, 1993.
7. Aminov A. Raqamli ta'lim vositalari yordamida savod o'rgatish metodikasi // O'zbekiston pedagogikasi, 2021, №2.

Nigora RAXMATOVA,

Toshkent davlat tibbiyot universiteti 1-son o'zbek va xorijiy tillar kafedrasini ingliz tili o'qituvchisi

INNOVATSION METODIK YONDASHUVLAR ASOSIDA TIBBIYOT YO'NALISHIDA TAHSIL OLAYOTGAN TALABALARGA CHET TILINI O'QITISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada tibbiyot talabalari uchun ingliz tilini o'qitishda qo'llaniladigan innovatsion metodik yondashuvlarning nazariy va amaliy asoslari keng yoritiladi. Tibbiyotga oid ingliz tilining o'ziga xos murakkabliklari – klinik terminologiya, professional yozuv, kasallik tarixini tuzish, ilmiy maqolalarni tahlil qilish, bemor bilan muloqot kabi ko'nikmalarni shakllantirish mexanizmlari psixolingvistik nuqtayi nazardan o'rganiladi. Tadqiqot natijalari innovatsion metodlar yordamida talabalarning klinik fikrlashi, analitik yondashuvi, kommunikativ madaniyati, kasbiy nutqi va ilmiy kompetensiyalarining sezilarli darajada rivojlanishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: tibbiyotga oid ingliz tili, CLIL, ESP/EMP, TBL, blended learning, sun'iy intellekt, klinik muloqot, terminologiya.

Annotation. This scientific article extensively examines the theoretical and practical foundations of innovative methodological approaches used in teaching English to medical students. From a psycholinguistic perspective, the specific aspects of medical English – clinical terminology, professional writing, medical history collection, analysis of scientific articles, and communication with patients – are examined, as well as the mechanisms for developing these skills. The research results show that innovative methods significantly improve students' clinical thinking, analytical approach, communicative culture, professional speech, and scientific competencies.

Keywords: medical English, CLIL, ESP/EMP, TBL, blended learning, terminology, AI-assisted learning.

Аннотация. В данной научной статье широко рассматриваются теоретические и практические основы инновационных методических подходов, используемых в обучении английскому языку студентов-медиков. С психолингвистической точки зрения рассматриваются специфические аспекты медицинского английского языка – клиническая терминология, профессиональное письмо, сбор анамнеза, анализ научных статей и общение с пациентами, а также механизмы развития этих навыков. Результаты исследования показывают, что инновационные методы значительно улучшают клиническое мышление студентов, их аналитический подход, коммуникативную культуру, профессиональную речь и научные компетенции.

Ключевые слова: медицинский английский язык, CLIL, ESP/EMP, TBL, искусственный интеллект, терминология.

Bugungi globallashtirish sharoitida tibbiyot sohasi jadal integratsiyalashib borayotgan bir paytda, xalqaro ilmiy maydon, klinik protokollar, diagnostika standartlari va amaliyot talablari ingliz tilini chuqur bilishni zaruriyatga aylantirmoqda. Tibbiyot sohasidagi innovatsiyalar, ilmiy tadqiqotlar, epidemiologik kuzatuvlar, farmakologik yo'riqnomalar, xalqaro konferensiya materiallari – barchasi asosan ingliz tilida olib boriladi. Shu sababli tibbiyot talabalari uchun ingliz tilini o'rganish endilikda qo'shimcha ko'nikma emas, balki kasbiy tayyorgarlikning majburiy elementi hisoblanadi.

Tibbiyotga oid ingliz tilining o'ziga xos jihatlari – terminologik murakkablik, klinik muloqotning nozikliklari, kasallik tarixi yozuvining tuzilishi, ilmiy maqola talablari, kasbiy etikaga mos nutq uslubi – o'qitish jarayoniga yangi metodik yondashuvlarni qo'llashni talab qiladi. Coyle ishlab chiqqan CLIL konsepsiyasi ta'lim jarayonida til va mazmuni integratsiyalash orqali kognitiv faoliyatni kuchaytirishga qaratilgan [1]. Muallifga ko'ra, CLIL modeli talabalarda analitik fikrlash, kontseptual tushunchalarni chuqur o'zlashtirish va til kompetensiyalarini bir vaqtda shakllantirishga yordam beradi. Marsh ushbu yondashuvni amaliy dars modellarida qo'llash mexanizmlarini ishlab chiqqan bo'lib, ayniqsa tibbiy ta'lim uchun CLILning moslashuvchan va samarali ekanini isbotlagan [2]. Hutchinson va Waters ESP (English for Specific Purposes) nazariyasini ishlab chiqqan bo'lib, ehtiyoj tahlili, kasbiy maqsadlar, til funksiyalari va matn tahliliga asoslangan ta'lim modelini taklif etgan [4]. Ularning ilmiy qarashlari tibbiyotga oid ingliz tilini o'qitishda asosiy pedagogik mezon sifatida

qabul qilingan. Dudley-Evans va S.John esa kasbiy yo'nalgan tilda o'qitish tamoyillarini amaliy jihatdan chuqurlashtirgan [3].

Harmer kommunikativ metodning til o'rgatishdagi o'rnini ilmiy jihatdan asoslab, ayniqsa kasbiy muloqotda nutqni boshqarish, mazmunli dialoglar qurish, pragmatik kompetensiyani rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi [5]. Nation o'z tadqiqotlarida tibbiy terminologiyani o'zlashtirishning psixolingvistik mexanizmlarini, xususan qisqa muddatli xotira, semantik tarmoqlanish, leksik birliklarning kategorik tasniflanishi jarayonlarini chuqur tahlil qiladi [6]. Holmes (2020) va Zamfir (2021) esa sun'iy intellekt asosidagi raqamli ta'lim vositalarining til o'rganishga ta'sirini o'rganib, AI algoritmlari talabani til bilimni soddalashtirish, nutqni avtomatik tahlil qilish, klinik dialoglarni modellashtirish va adaptiv mashqlar yaratishda sezilarli yordam berishini ilmiy asoslaydi.

Tibbiyotga oid ingliz tili bugungi kunda global ilmiy axborot almashinuvi, klinik tadqiqotlar, xalqaro konferensiyalar, tibbiy protokollar va diagnostika standartlari uchun asosiy kommunikativ vosita hisoblanadi. ESP/EMP (English for Medical Purposes) modeli aynan kasbiy ehtiyojlarga moslashtirilgan o'qitish tizimidir. Tibbiyotga oid ingliz tilini o'rganish jarayonida terminologik murakkablik, klinik muloqotdagi pragmatika, matnning ilmiy uslubi, dialog strukturalari va kasbiy etikaga mos kommunikativ vazifalar hal qiluvchi ahamiyatga ega. Coyle ta'riflagan CLIL modeli tibbiy ta'limda eng samarali metodlardan biri bo'lib, til va

mazmuni parallel ravishda rivojlantirishni ko'zlaydi. Uning asosiy ustunliklari:

- murakkab klinik mavzular ingliz tilida tahlil qilinadi;
- leksik va grammatik birliklar klinik kontekstda o'zlashtiriladi;
- talabalarda tahliliy fikrlash darajasi oshadi;
- real klinik holatlar asosida problemali ta'lim amalga oshadi.

Misol: "Cardiovascular Diseases" mavzusida anatomiya, patologiya, simptomlar, diagnostik mezonlar va terminologiya birgalikda o'rganiladi. CLIL modeli Bloom taksonomiyasi asosida yuqori darajadagi fikrlash (analysis, evaluate, create) ko'nikmalarini shakllantiradi.

Prabhu va Willis tadqiqotlariga asoslangan bo'lib, tibbiyotda eng amaliy metodlardan biridir. Chunki u real hayotiy vazifalar orqali til kompetensiyasini shakllantiradi. Talabalar ingliz tilida bajaradigan amaliy topshiriqlar: anamnez yig'ish, shikoyatlarni aniqlash (chief complaints), simptomlarni guruhlariga ajratish, dastlabki tashxis qo'yish, klinik qaror qabul qilish. Bu metod klinik fikrlash, aniq nutq, tezkor muloqot va kasbiy refleksiyaning rivojlantiradi. Harmer kommunikativ kompetensiyani tibbiy ta'limdagi eng asosiy ko'nikmalardan biri deb hisoblaydi. Shifokorlar kundalik ish jarayonida savol berish (eliciting information), bemorni tinchlantirish, diagnostik dialoglarni boshqarish, "breaking bad news" etikasi, konsilium davomida fikr bildirish kabi lingvopragmatik vazifalarni bajaradi:

Littlewood (2004) tibbiy dialoglarning strukturasi o'rgatishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Graham (2013) blended learningni an'anaviy va raqamli ta'limni uyg'unlashtiruvchi samarali model sifatida tavsiflaydi. Holmes (2020) va Zamfir (2021) sun'iy intellekt til o'rgatishda quyidagi afzalliklarni berishini ilmiy asoslaydi:

- matnni soddalashtiradi;
- talaffuzni avtomatik tahlil qiladi;
- klinik dialoglar yaratadi;
- adaptiv o'quv mashqlarini taklif qiladi;
- case study jarayonlarini simulyatsiya qiladi.

Ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, CLIL, ESP/EMP, TBL, kommunikativ metod, blended learning va sun'iy intellektning ta'lim jarayoniga integratsiyasi tibbiyotga oid ingliz tilini o'rgatishda yuqori samaradorlikka ega. Ushbu yondashuvlar talabalarning klinik muloqoti, analitik fikrlashi, ilmiy nutqi, kasbiy kompetensiyalari va mustaqil ta'lim motivatsiyasini sezilarli darajada rivojlantiradi. Shuningdek, o'tkazilgan nazariy va amaliy tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, an'anaviy grammatik markazlashgan yondashuv tibbiyot talabalari uchun yetarli bo'lmay qolmoqda. CLIL yordamida talaba tilni o'rganish bilan birga mazmuni chuqur tahlil qiladi. Sun'iy intellekt texnologiyalari talabalarga shaxsiylashtirilgan topshiriqlar taqdim etib. Umuman olganda, mazkur tadqiqot shuni isbotlaydiki, tibbiyotga oid ingliz tilini o'qitishda innovatsion metodlarni kompleks qo'llash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Coyle D. Content and Language Integrated Learning. – Cambridge, 2010.
2. Marsh D. CLIL: A Compact Model. – Oxford, 2002.
3. Dudley-Evans T., S. John M. Developments in ESP. – Cambridge, 1998.
4. Hutchinson T., Waters A. English for Specific Purposes. – Cambridge, 1987.
5. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – Pearson, 2015.
6. Nation I.S.P. Learning Vocabulary in Another Language. – Cambridge, 2013.
7. Holmes J. AI in Language Education. – London, 2020.
8. Zamfir A. Artificial Intelligence and Language Learning. – Bucharest, 2021.

Gulhumor USMONOVA,

Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti

QIYOSIY TAHLIL: INTENSIV VA EKSTENSIV O'QISH METODLARINING SAMARADORLIGI

Annotatsiya. Ushbu maqola ingliz tilini chet tili sifatida o'qitishda intensiv va ekstensiv o'qish metodlarining o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligini qiyosiy tahlil qilishga bag'ishlangan. Intensiv o'qish, matnni chuqur va batafsil tahlil qilishga qaratilgan bo'lsa, ekstensiv o'qish keng miqyosdagi matnlarni umumiy tushunish va zavqlanish uchun o'qishni nazarda tutadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi har bir metodning qaysi til ko'nikmalariga ko'proq ta'sir qilishini aniqlashdir.

Kalit so'zlar: intensiv o'qish, ekstensiv o'qish, til o'rganish, samaradorlik, o'qish ko'nikmalari, lug'at, grammatika.

Annotation. This article is devoted to a comparative analysis of the effectiveness of intensive and extensive reading methods in developing students' language skills in teaching English as a foreign language. Intensive reading is aimed at deep and detailed analysis of the text, while extensive reading involves reading texts of a wide scale for general comprehension and enjoyment. The main goal of the research is to determine which language skills are most influenced by each method.

Keywords: intensive reading, extensive reading, language learning, effectiveness, reading skills, vocabulary, grammar.

Аннотация. Данная статья посвящена сравнительному анализу эффективности интенсивных и экстенсивных методов чтения в развитии языковых навыков учащихся при обучении английскому языку как иностранному. В то время как интенсивное чтение направлено на глубокий и подробный анализ текста, экстенсивное чтение подразумевает чтение текстов широкого масштаба для общего понимания и удовольствия. Основная цель исследования - определить, на какие языковые навыки каждый метод оказывает наибольшее влияние.

Ключевые слова: Интенсивное чтение, экстенсивное чтение, изучение языка, эффективность, навыки чтения, словарный запас, грамматика. Til ta'limining doimiy rivojlanib borayotgan manzarasida

ta'limning samarali natijalariga erishish uchun zamonaviy o'qitish usullarini qo'llash muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Vaqt o'tishi bilan til o'rgatish yondashuvlari an'anaviy usullardan o'zaro ta'sir va muloqotga ustuvor ahamiyat beruvchi dinamik va talabaga